

Тимченко А. О.,

доцент кафедри українознавства та латинської мови Національного фармацевтичного університету, кандидат філологічних наук
(м. Харків, Україна)

ОБРАЗ МАТЕРІ В ЗБІРЦІ В. БОРОВОГО «СВЯТОГОРИ»

У статті розглянуто лірику харківського поета Василя Борового, котра є знаковим явищем для української літератури другої половини ХХ ст. Репрезентація образу матері в ній особливо цікава для дослідження, адже цей образ привідкриває найсокровенніше в душі поета, а відтак і в його художньому світі. Зроблено висновок, що образ матері постає одним із ключових у творчості митця та акумулює довкола себе провідні мотиви всієї творчості В. Борового.

Ключові слова: поезія, образ матері, В. Боровий.

В статье рассмотрена лирика харьковского поэта Василия Борового, которая является знаковым явлением для украинской литературы второй половины ХХ в. Репрезентация образа матери в ней особенно интересна для исследования, ведь этот образ приоткрывает самое сокровенное в душе поэта, а затем и в его художественном мире. Сделан вывод, что образ матери появляется одним из ключевых в творчестве художника и аккумулирует вокруг себя ведущие мотивы всего творчества В. Борового.

Ключевые слова: поэзия, образ матери, В. Боровой.

The article deals with the lyrics of the Kharkiv poet Vasily Borovoy, which is an iconic phenomenon for Ukrainian literature of the second half of the 20th century. The representation of the mother's image in it is especially interesting for research, because this image reveals the most intimate in the soul of the poet, and then in his artistic world. It is concluded that the image of the mother appears to be one of the key in

the artist's work and accumulates around him the leading motives of the entire creative work of V. Borovoy.

Keywords: *poetry, mother image, V. Borovoy.*

Творчість харків'янина Василя Борового є без перебільшення знаковою для української літератури другої половини ХХ ст., вона становить не лише літопис буремної доби, літопис людського болю, а й узірєць майстерності віршоскладання, геніального висвітлення мудрості в поетичних строфах.

Образ матері властивий для творчості більшості митців, часто є типовим, тому його вивчення може здатися непродуктивним. Проте, на нашу думку, саме через автобіографічність, граничну «болючість» (і тому беззаперечну складність матеріалу), «близькість» образу матері конкретному митцеві й видається цікавим дослідити його, аби проаналізувати, в який спосіб автор виявляє найпотаємніше. Актуальність студії зумовлена ще й тим, що на сьогодні ім'я В. Борового нечасто постає в літературознавчому контексті.

Василь Боровий провів багато років в ув'язненні, і весь цей час згорьована мати чекала на повернення сина. Частину творів збірки «Святогори» (1999 р.) становить в'язнична лірика, що є знаковою в репрезентації образу матері.

За спогадами митця, батько, повернувшись із громадянської війни, «Одружився, взявши сироту. Вродливу, з розкішною косою. І загинув, коли вона, моя мати, була на останньому місяці вагітності.

Забили невідомі. Вночі обстріляли двір, а він вийшов: «Хто стріляє?..». Це – на очах його дружини, моєї матінки. Заміж більше не виходила, ніколи не співала, а пісень українських знала безліч. Весь вік за ним проплакала... І молилась. Була дуже віруючою» (зі спогадів В. Борового [3]).

Недитяча серйозність і зваженість із малих літ були характерні для Василя; відповідальність за матір почував увесь час. Нечасто в українській літературі зустрічаються схожі за пронизливістю рядки:

*Ви бачили мою маму... Он в одержині подертій
Сіла, дивиться довго — у потойбічну пільму...
А біля неї Ангел, зажурено Ангел смерті
Стоїть, а сльоза йому котиться —
і сам не знає, чому [2, с. 40].*

Ще рідше, певно, постають і приклади подібної синівської уваги: Василь Боровий, навіть ставши сімейним, забрав до себе матір, доглядав її, й вона, попри сум і хвороби, доволі довго прожила на світі.

Одним із найпоказовіших із погляду реалізації образу матері є вірш «Не ридай мене, Мати...» [1, с. 7], узірець високої поетичної майстерності В. Борового; автор через засоби паралелізму, пуанта, влучні епітети, промовистий звукопис передає тонкі нюанси почуттів, підносить стражденний і чистий образ матері, стверджує сувору й ласкаву волю Божу, показує вищість духа над неволею та смертю [4].

Практично завжди образ матері пов'язаний у поета з локусом дому/хати, мотивом спогадів [1, с. 12; 34; 69; 70; 71]:

*Вже й сивий, а мати бачить нас двох –
І Василя, й Василька.
І гладить волосся шорстке, як мох,
Її воскова рука... [1, с. 69].*

Образи землі й матері синонімізуються, звучать означення «сива», «осіння». Мати постає старою, вона часто молиться [1, с. 6; 8; 71]. Це вкотре вказує на християнський підтекст, наближає змальоване до Богородичних сюжетів: «...В журбі німіла Божя Мати, / Світилась з покуті сльоза» [1, с. 45]. Жінка молиться не за себе, а «за когось» (зокрема, звісно ж, за сина), зичить добра. Часто образ матері корелює з емоцією журби, ньенька зображується змученою, сумною, ніби приреченою на працю й чекання [1, с. 27; 69; 70]. Цікаво, що в поезії «Озвався відгомін...» мати співає і плаче [1, с. 34] (а в спогадах поета читаємо, що після смерті чоловіка вона «ніколи не співала, а пісень українських знала безліч» [3]).

Градус напруги зростає, коли автор говорить про ньеньку як про удовицю [1, с. 15; 35], що, як ми знаємо, є біографічною деталлю. Образ смерті нерідко постає у творах, де звучить мотив матері; виникають іще й такі контексти: мати при труні сина [1, с. 15; 40] («...Напевне, й при моїй труні / Скрипить їй удовицею» [1, с. 15]) та смерть самої матері [1, с. 28–29; 71; 72].

З-поміж загального журливого контексту виділяються твори, де образ корелює з емоціями спокою та ідилії [1, с. 26; 56; 70; 75].

Поезія «Згасає день. Уже на видноколі...» містить такий нетиповий для лірики митця мотив казки та дива:

*Задзвонить тонко молоко в дійниці,
Запахне травами і чимсь казковим.
І оживуть всі давні таємниці,
Яких не можна передати й словом [1, с. 70].*

Отже, образ матері є одним із ключових у творчості митця; втілення цього образу в поезії В. Борового вражає читача граничною щирістю, емоції, майстерно втілені у слові, передають синівську вдячність, дитячу безтурботність, а також тугу й біль за долю найдорожчої людини; мотиви, що акумулюються довкола образу матері, є провідними в ліриці поета, характеризуючи особливості його художнього світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Боровий В. І. Святогори : Лірика / Василь Боровий. – К. : Укр. письменник, 1999. – 95 с. – (Сер. «Сучасна укр. л-ра»).
2. Боровий В. І. Червоне сонце Каєркана : Лірика / В. І. Боровий; передне слово А. Стожука. — Х.: Майдан, 2014. — 118 с.
3. Василь Боровий: «Мене благословив до друку Свідзінський» : інтерв'ю Л. Хворост і Л. Вировець [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kharkiv-nspu.org.ua/archives/2794>. – Назва з екрана.
4. Тимченко А. О. Поетика твору В. Борового «Не ридай мене, мати...» / А. Тимченко // Слов'янознавство і нові парадигми та напрями соціогуманітарних досліджень : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 24 травня 2017 р.). – Київ, 2017. – С. 125–127.

МАТЕРІАЛИ
І Міжнародної наукової
електронної конференції
**"Культура в процесі духовно-
морального розвитку
глобального суспільства"**

2018

**Министерство образования и науки Украины
Министерство культуры Украины
Донбасский государственный педагогический университет,
Кафедра украинского языка и литературы
Харьковский национальный технический университет
сельского хозяйства имени Петра Василенко,
Учебно-научный институт бизнеса и менеджмента
Кафедра культурных универсалий**

МАТЕРИАЛЫ

**I Международной научной
электронной конференции**

**«Культура в процессе духовно-
нравственного развития
глобального общества»**

Харьков, 21 февраля 2018 года

**The Ministry of education and science of Ukraine
The Ministry of culture of Ukraine
Donbass state pedagogical University,
The Department of Ukrainian language and literature
Peter Vasylenko Kharkiv national technical University of
agriculture
Institute of business and management
The Department of cultural universals**

MATERIALS

of the I international scientific
e-conference

**«Culture in the process of
spiritually-moral development of
the global society»**

Kharkiv, February 21, 2018

Матеріали I Міжнародній науковій електронній конференції «Культура в процесі духовно-морального розвитку глобального суспільства». – Харків, ХНТУСГ, 2018. - с.

Материалы I Международной научной электьронной конференции «Культура в процессе духовно-моралдьного развития глобального общества» - 21 февраля 2018, Харьков, Украина. – ХНТУСГ - 202с.

Materials of the I international scientific e-conference «Culture in the process of spiritually-moral development of the global society», February 21, 2018, Kharkov, Ukraine – KhNTUA – 202 pp.

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка, Навчально-науковий інститут бізнесу та менеджменту, кафедра культурних універсалій

*вул. Алчевських, 44, ауд. 205
e-mail: kafederoculturo@ukr.net*

Полідискурсійний простір сучасної культури
Полидискурсивное пространство современной культуры
Polyscoursive space of the modern culture

Древаль Ю. Д., Лінецький Л. М. <u>Історичні та соціально-економічні аспекти</u> <u>глобалізації</u>	9
Спольник А. И., Калиберда Л. М. <u>Некоторые аспекты взаимосвязи науки и культуры</u>	18
Benzion Giertz <u>Tendencies of the development of global world culture:</u> <u>spiritual paradigm and education</u>	26
Мазоренко М.О. <u>Медиа в формировании пространства современной культуры</u> .	32
Рысбекова Ш.С., Аймухамбетов Т.Т. <u>Место и роль человека в современном мире, в условиях XXI</u> <u>столетия: по итогам социологического опроса в ЕНУ имени Л.Н.</u> <u>Гумилева</u>	41
Красиков М.М. <u>Презумпція добра у традиційній народній культурі українців (за</u> <u>матеріалами польових досліджень 2017 р.)</u>	48
Марційчук Ю.І. <u>Культурно-політична складова візуалізації у репрезентації</u> <u>національної ідентичності</u>	60
Александрова М.В. <u>Культурна травма колективізації</u>	65

Культура і релігія: грані взаємодії
Культура и религия: грани взаимодействия
Culture and religion: edges of interaction

Нікольченко Ю.М.

Реформація й Україна (до 500-річчя реформації в Європі) 75

Садібєков Е.О., Косбатырова Н.Б.

Перспективы религии и социальных наук на проблему
человеческой деструктивности 85

Болысбаева А.К.

Особенности процесса формирования религиозной
идентификации у молодых мусульманок постсоветского
пространства (на примере Казахстана) 95

Татаревич М.А.

Христианско-исламский диалог на территории Беларуси 105

Образи культури у мові та літературі
Образы культуры в языке и литературе
Images of culture in language and literature

Біличенко О.Л., Листопад К. В.

Ідейно-образна природа літератури як засіб комунікаційного
пізнання світу 115

Тимченко А.О.

Образ матери в збірці В. Борового «святогори» 126

Біличенко О.Л., Лисенко Н. В.

Життя та творчість Іоанна Шанхайського (Максимовича)
поза часом і простором 131

Пузанова-Красикова Т.А.

Идентичность языковой личности в процессе
интериоризации 141

Гайдамачук О. В.
Деконструкція і картографія сенсу 148

Гогунская К.С.
Концепция любви в русской литературе XIX века 163

*Комунікативні аспекти засвоєння культури
Коммуникативные аспекты усвоения культуры
Communicative aspects of mastering culture*

Грабар Н.Г.
Комунікативні практики як складова культури спілкування ... 170

Калюжная О.С., Стрілець О.П., Стрельников Л.С.
Використання ділової гри у підготовці біотехнологів:
практичні аспекти 180

Прокопович Л.В.
Перцептивный аспект общения в пословицах разных народов
..... 186

Тадаєва А.В.
Аксіологічні засади комунікації молоді в інтернет-просторі . 194